

Näillä mennään

Riitta Koikkalainen

Välillä on hyvä palata perusasioihin. Että muistettaisiin, että muistaisimme: miksi kotimaisia tiedejulkaisuja tehdään, miksi niitä on hyvä tehdä myös tulevaisuudessa; sekä mikä on Kulttuurintutkimuksen linja. Näitä teemoja täytyy pitää esillä jo siksi, etteivät ne unohdu sen enempää lehtien tekijöiltä kuin niiden yleisöiltäkään.

Kotimaisten tiedejulkaisujen tarpeellisuudesta on keskusteltu koko sen ajan, mitä niitä on tehty eli viimeistään 1800-luvun lopulta lähtien. Hiukan eri sanoin ja hiukan eri painotuksin sekä lehtien että kirjankustantajien keskusteluissa päädytään toistuvasti toteamaan, että kotimaisia tieteellisiä julkaisukanavia tarvitaan, koska (1) ne ovat kansallisesti tärkeiden kysymysten pohtimisen keskeisiä foorumeita; (2) ne muodostavat tieteenalojensa identiteettiä; (3) ne tukevat myös opiskelua sekä tiedon välittämistä akateemisten yhteisöjen ulkopuolisille käyttäjille; ja (4) kotimaisilla kielillä kirjoitetut julkaisut ylläpitävät ja kehittävät suomea ja ruotsia tieteen kielinä.

Yksi syy asioiden kertaamiseen on se, että tekijäsukupolvet vaihtuvat ja aina aiempien toimijoiden hiljainen, ääneen lausuttu tai kirjallisesti esitetty tietämys saati taidot eivät siirry uusille toimijoille. Heidän täytyy ja he saavat itse löytää toimintansa periaatteet ja motivaatiot. Väistyvät tekijäpolvet eivät halua ohjata liikaa uusien tekijöiden tapaisuuksia vaan antavat heille tilaa tehdä asioita omilla tavoillaan. Ja joskus uudet toimijat ovat hiukan kovakorvaisia eivätkä halua itseään neuvottavan. Se, miten asioita on ennen tehty, ei tarkoita sitä, että asiat pitäisi hoitaa samoin myös tulevaisuudessa. Kaikkia tekijäsukupolvia yhdistää tahto pitää yllä ja kehittää kotimaista tiedejulkaisemista.

Tiede ei kulttuurisena, sosiaalisena eikä lopulta myöskään (valta)poliittisena ilmiönä tunnusta eikä tunnista kansallisvaltioiden tai -kielten rajoja. Vaikka joskus toisin väitetään, kansalliset tieteelliset

julkaisukanavat eivät ole vähempiarvoisia muunmaalaisiin verrattuina. Artikkelin, kirjan tai muun julkaisun arvo riippuu sen sisällöstä. Julkaisukanavaa miettiessään tutkijan onkin parasta pohtia ihan ensin sitä, mitä asiaa hänellä on ja kenelle hän haluaa asiansa esittää. Sitten on löydettävä motivaatiota ja kykyä sanoa asiansa. Erinomaista on, jos tutkija vielä jaksaa osallistua julkaisuunsa liittyvään jälki-puintiin eli keskusteluihin sekä tiedeyhteisöissä että niiden ulkopuolella.

Tutkija joutuu miettimään kuitenkin myös monia tutkimukseen itseensä nähden ulkokohtaisia seikkoja, jotka tuovat mutkia julkaisemisen matkaan. Esimerkiksi tohtorikoulukkaita ohjaavat professorit ja muut tietäväiset kehottavat syystä tai toisesta ohjattaviaan julkaisemaan kansainvälisillä forumeilla, jo meritoituneet tutkijat ja myös julkaisukanavat itse pohtivat tutkimusaiheiden ja sisältöjen relevanssin sijaan julkaisukanavien sijoittumista erilaisilla rankinglistoilla, ja viimeisin villitys on avoin tiede ja avoin julkaiseminen osana sitä.

Viimemainituista tutkijan ei kuitenkaan kannata turhautua, sillä avoimen tieteen ideaalit eivät poikkea tieteen ideoista ylipäätään. Pohjimmiltaan ja parhaimmillaan tieteellinen tutkimus on avointa ja keskustelemaa, se asettuu alttiiksi ja elää niissä yhteyksissä, missä tutkimusta tehdään. Tohina avoimen tieteen ympärillä johtuu ehkä siitä, että tutkimuksen tuotoksia on alettu jossain vaiheessa ajatella kohteina, joita voi omistaa. Silloin, kun jotain voi omistaa, sen voi myös myydä. Tutkimuksen muuntuminen kauppatavaraksi on etäännyttänyt sen omasta alunperäisestä avoimuuden kulttuuristaan.

Tieto kauppatavarana yhdistyy innovaatio- ja kehittämisspolitiikkoihin. Niiden logiikka on oman ja tutkimuksen logiikka omansa, ja molemmilla on paikkansa. Maailma, jossa toinen alistuu toisen alasystemiksi, ei ole kumminkaan puolin kannatettava. Ilman vapaata ja avointa tutkimusta innovointi alkaa kiertää hedelmätöntä kehää itsensä ympärillä, ja vailla kosketusta tutkimuksen ulkopuoliseen maailmaan tutkimus kuihtuu akateemiseksi keikaroinniksi.

Edellä esitettyihin yleisiin teemoihin palataan toistuvasti Kulttuurintutkimuksen toimituksen sisäisissä keskusteluissa. Lisäksi niissä puhutaan Kulttuurintutkimuksen linjauksista, ja myös lehden lukijat ovat peränneet lehdeltä selkeitä linjanvetoja erityisesti vallitsevaan ajan henkeen nähden. Kirjoitetaan se nyt jälleen kerran näkyviin: Kulttuurintutkimus on ollut ja on avoin, keskustelemaa, ei-väkivaltainen, vieraan itseyttä ja omaansa kunnioittava älyllinen tieteellinen julkaisu. Tämä on näkynyt ja näkyy myös julkaisupolitiikassa.

Näillä on menty, ja näillä mennään.